

Nr 46.

Ankom till Riksdagens kansli den 21 april 1911 kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen
angående läroverksadjunkten A. Hesselns uppflyttning i
högre lönegrad. (2:a Afd.)*

Uti en den 10 mars 1911 till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 130, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikären den för samma dag föreslagit Riksdagen att medgifva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala August Hesselén må från och med 1912 års ingång åtnjuta aflöning i tredje lönegraden.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen i ämnet anført följande:

»I en af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk med eget underdånigt utlåtande den 6 december 1910 till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnad ansökning har adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala August Hesselén anhållit, att han måtte förklaras berättigad att från och med år 1910 åtnjuta aflöning i tredje lönegraden.

Af ansökningen bilagda handlingar inhämtas, bland annat, att Hesselén är född den 20 september 1854; att han aflagt folkskollärarexamen den 19 december 1892 och — efter förutgången teologisk-filosofisk examen jämte dimissionsexamen — prästexamen den 24 maj 1893 samt därefter blifvit till präst ordinerad; att han enligt nådig resolution den 6 oktober 1899 förklarats behörig att, ehuru han i teologisk-filosofisk examen icke undfått de i § 55 mom. 2 af då gällande läroverksstadga föreskrifna vitsord och ej genomgått profårskurs, söka och innehafva adjunks- och kollegabefattningar vid allmänna läroverk och folkskollärarseminarier, i hvilka kristen-

dom inginge såsom läroämne; att han bland annat omkring 17½ år med full tjänstgöring undervisat vid Fjellstedtska skolan i Uppsala; att han den 17 januari 1906 erhöll fullmakt att vara adjunkt vid folkskoleseminariet i Linköping, och att han därstädes tjänstgjort under läsåret 1906—1907; att han den 31 maj 1907 i nåder utnämnts och förordnats att från och med den 1 juli 1907 vara adjunkt vid högre allmänna läroverket i Uppsala, där han sedan dess tjänstgjort; samt att hans lärarverksamhet städse blifvit af vederbörande synnerligen väl vitsordad.

Till stöd för ansökningen har Hesslén, med åberopande af aflagda examina och föregående tjänstgöring, anfört följande. På grund af nådiga resolutionen den 30 april 1875, hvarigenom medgifvits, att de vid Fjellstedtska skolan anställda lärare finge från och med den 1 september 1875 tills vidare tillgodonjuta sådan lönetursberäkning, som i nådiga kungörelsen den 29 maj 1874 omförmäldes, under de i nämnda kungörelse stadgade villkor och med iakttagande af vissa i resolutionen meddelade föreskrifter, hade Hesslén ansett sig hafva rättighet till lönetursberäkning såsom lärare i Fjellstedtska skolan, hvarför han kvarstannat där med full adjunktstjänstgöring till och med vårterminen 1906. Denna uppfattning hade delats af skolans rektor och andra, då man nämligen tagit för alldeles gifvet, att de af Hesslén aflagda akademiska examina bort anses, såväl hvad tid och studier för deras afläggande som ock deras bildningsvärde anginge, vara fullt likställda med en filosofie kandidatexamen. Då Hesslén såsom seminarieadjunkt år 1906 hos Kungl. Maj:t anhållit att blifva uppflyttad i högre lönegrad, hade vederbörande domkapitel i sitt utlåtande däröfver funnit denna anhållan rättvis och billig samt tillstyrkt den på det lifligaste. Statskontoret hade emellertid afstyrkt ansökningen, »emedan sökanden ej aflagt filosofie kandidatexamen».

Sedan Hesslén nu i snart 30 år med de bästa vitsord verkat som lärare i af staten understödda och kontrollerade skolor samt i statens egna läroanstalter, ansåge han sig böra få påräkna drägligare existensvillkor än dem, som lägsta lönegraden förlänade.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har i sitt förenämnda utlåtande anfört följande.

Öfverstyrelsen ville till en början erinra därom, att öfverstyrelsen i två den 10 januari 1907 afgifna underdåniga utlåtanden öfver adjunkten J. Ahlgrens och adjunkten A. W. Lindgrens ansökningar om uppflyttning i högre lönegrad, på anförda grunder, afstyrkt framställningar af ungefär enahanda art som den förevarande, samt att nämnda ansökningar jämlikt

nådiga beslut den 15 respektive den 22 mars 1907 icke vunnit nådigt bifall.

Emellertid hade Riksdagen, under hänvisning jämväl till 1909 års riksdagsbeslut angående adjunkten J. Ekegrens lönetursrätt, jämlikt dess skrifvelse den 30 maj 1910, punkt 14, i anledning af inom Riksdagen väckta motioner för sin del förklarad Ahlgren berättigad att från och med 1911 års ingång åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden.

På grund häraf hade öfverstyrelsen ansett sig böra taga i öfvervägande, huruvida icke en dylik förmån äfven borde i någon mån beredas Hesslén.

I statsutskottets utlåtande nr 8, punkt 13, vid 1910 års Riksdag angående Ahlgrens uppflyttning i lönegrad hade framhållits bland annat, att Ahlgren vid afgang från tjänsten endast skulle komma att hafva uppnått tredje lönegraden, samt att, då hans långvariga — omkring 23-åriga — tjänstgöring såsom extra ordinarie varit synnerligen förtjänstfull, billigheten fordrade, att han i löneturshänseende finge tillgodoräkna sig åtminstone någon del af nämnda tjänstgöring.

Öfverstyrelsen funne samma skäl i det hela sedt kunna anföras i fråga om Hesslén. Visserligen hade hans tjänstår med full tjänstgöring före utnämningen till ordinarie lärare uppgått endast till 17 $\frac{1}{2}$, och denna tjänstgöring hade uteslutande varit förlagd till enskild läroanstalt, men å andra sidan innehade han genom aflagd teologisk examen samt folkskollärarexamen en ganska afsevärd kompetens, och i hvarje fall funne öfverstyrelsen ej med billighet öfverensstämmande, att en till 56 års ålder kommen och så pass meriterad lärare uppbure en aflöning, som för närvarande och intill den 1 januari 1912 belöpte sig till endast 3,000 kronor årligen.

Öfverstyrelsen funne sig därför böra tillstyrka, att sökanden finge tillgodoräkna sig någon del af nämnda tjänstgöring före utnämningen till ordinarie lärare, hvilken del torde kunna beräknas på följande sätt.

Före utgången af år 1904 hade fullt kompetent lärare vid enskildt läroverk, jämlikt nådiga kungörelsen den 29 maj 1874 angående rättighet för lärare vid enskilda läroverk till viss lönetursrätt, ägt att från och med året näst efter det full kompetens vunnits, under vissa villkor räkna sig till godo tjänstgöringstid vid sådant läroverk för uppflyttning i högre lönegrad, dock att nämnda tid icke finge öfverskrida tio år.

Med ledning af denna bestämmelse ansåge öfverstyrelsen det kunna ifrågasättas, att Hesslén måtte för nästa uppflyttning i högre lönegrad få räkna sig till godo tiden från och med år 1900 till och med utgången

af år 1904, då all lönetursrätt af ifrågavarande art genom Riksdagens beslut upphörde, eller tillsammans 5 år.

För frågans fullständiga utredning hade öfverstyrelsen från samtliga rektorsämbeten vid rikets allmänna läroverk inhämtat upplysningar, ägnade att klargöra, huruvida andra lärare vid nämnda läroverk befunne sig i en belägenhet, som för dem kunde föranleda sådana åtgärder, som öfverstyrelsen ansåge böra vidtagas för Hesselén.

Af de från rektorsämbetena inkomna handlingarna, som bifogats utlåtandet, framginge, att — förutom förenämnde Lindgren — ingen lärare torde hafva att åberopa tillräckliga skäl för vidtagande af dylika åtgärder. Öfverstyrelsen ansåge nämligen, att efter numera tilländalupen öfvergångstid mellan den gamla och den nya organisationen det i regeln icke borde ifrågasättas, att någon lärare finge tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare förrän året näst efter det dispens till ordinarie tjänst meddelats, samt endast i fråga om tid före utgången af år 1904, äfvensom att endast tjänstgöring vid läroanstalter med lönetursrätt därvid i regeln borde komma i betraktande.

På grund af hvad sålunda anförts hemställde öfverstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för att Hesselén, som, under förutsättning af bifall till de af öfverstyrelsen föreslagna grunder för sökandens lönetursberäkning, vid utgången af år 1911 komme att inalles hafva intjänat mer än 10½ år, måtte förklaras berättigad att från och med 1912 års ingång åtnjuta aflöning i tredje lönegraden.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 23 januari 1911 i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande, däruti statskontoret förklarar sig för sin del icke hafva något att erinra däremot, att framställning gjordes till Riksdagen i det af läroverksöfverstyrelsen föreslagna händelse.

Departement-
schefens
yttrande.

Öfverstyrelsen har såsom jämte Hesselén förtjänt att utom författningens enlig ordning uppflyttas i högre lönegrad omförmält adjunkten vid Göteborgs östra realskola A. W. Lindgren, från hvilken ock en underdånig ansökning i dylikt syfte ingifvits. Det är därför af intresse att erinra, hurusom vid innevarande års Riksdag motion väckts om rätt för Lindgren att från och med 1911 års ingång åtnjuta aflöning i femte lönegraden. I afgifvet utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel har statsutskottet under punkt 26:o) beträffande nämnda motion yttrat bland annat:

»Med hänsyn till hvad i ärendet är upplyst angående Lindgrens långvariga, väl vitsordade tjänstgöring såsom lärare vid allmänt läroverk, finner utskottet med billighet öfverensstämmande, att Lindgren berättigas att i löneturshänseende få tillgodoräkna sig någon del af sin tjänstetid såsom extra ordinarie lärare; och torde skäligen anspråk i sådant hänseende blifva tillgodosedda, därest den del af denna tid, som infaller efter det Lindgren förklarats behörig att utan hinder däraf att han ej fullgjort stadgade kompetensvillkor söka och erhålla kollegabefattningar vid lägre allmänna läroverk, eller tiden från och med höstterminen 1895, varder honom tillgodoräknad.»

Med iakttagande häraf skulle Lindgren enligt utskottets beräkning vid 1911 års början haft att tillgodoräkna sig $15\frac{1}{2}$ tjänstår, hvilket skulle berättiga honom till uppflyttning i fjärde lönegraden. Den nya löneturen borde dock enligt utskottets mening ej räknas från och med år 1911, utan från och med år 1912. Utskottet hemställde alltså, att Riksdagen måtte för sin del förklara Lindgren berättigad att från och med 1912 års ingång åtnjuta aflöning i fjärde lönegraden.

Denna hemställan har bifallits af Riksdagens båda kamrar.

Den rätt till lönetur för tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare vid allmänt eller enskildt läroverk, hvilken bestod före den nya läroverksorganisationens trädande i kraft, med ingången af år 1905, men då upphörde, var af Riksdagen fastställd och af Riksdagen knuten vid fullgörande af vissa prästanda i afseende bland annat å aflagda examina och genomgåendet af profår. Från dessa af Riksdagen uppställda förutsättningar för berörda extra lönetursrätt har Kungl. Maj:t ansett sig ej äga att utan Riksdagens medgifvande dispensera. Vid Kungl. Maj:ts behandling af ärenden rörande ifrågavarande lönetursrätt torde äfven hafva medverkat denna rätts egenskap att innebära ett undantag från den allmänna regeln att lönetur endast räknas för tjänstgöring i ordinarie tjänst.

Det har nu inom Riksdagen gjorts gällande att det vore med billighet öfverensstämmande, att vederbörande finge räkna sig i löneturshänseende tillgodo den tid, som infallit efter det han förklarats behörig att, ehuru stadgade kompetensvillkor ej uppfyllts, söka och erhålla lärarbefattningar vid allmänna läroverk.

Med skäl bör denna grundsats, under öfvergångsperioden mellan den gamla och den nya ordningen, kunna uppställas såsom allmängiltig, och man bör därför, då nu fråga är om adjunkten Hesslén's lönetursrätt, tillse i hvad mån den kan komma honom tillgodo.

Hesslén blef af Kungl. Maj:t under år 1899 förklarad kompetent till

adjunkts- och kollegabefattningar vid allmänna läroverk och folkskolläro-
seminarier. Han tjänstgjorde under den följande tiden — till och med vår-
terminen 1906 — såsom lärare vid Fjellstedtska skolan i Uppsala. Denna
läroanstalt åtnjöt under nämnda tid till utgången af år 1904, då den extra
lönetursrätten upphörde, förmånen att dess lärare fingo vid öfvergång till
allmänt läroverk räkna sig till godo viss tids tjänstgöring vid skolan i
enlighet med den af öfverstyrelsen åberopade kungörelsen af den 29 maj
1874. De år, som sålunda, enligt hvad nu anförts, kunna komma i fråga
att tillgodoföras Hesselén för uppflyttning i högre lönegrad, äro åren
1900—1904. Ett villkor härför var likväl enligt nämnda kungörelse att
vederbörande haft en tjänstgöring, väsentligen lika med adjunkts, kollegas
eller lektors tjänstgöring vid allmänt läroverk. Enligt hvad jag af års-
redogörelserna från denna skola, hvilken inrättats såsom ett å latinlinjen
fullständigt läroverk, inhämtat har Hesselén under hvarterdera af omförmälda
fem år meddelat undervisning 25 timmar i veckan och får därmed anses hafva
fullgjort nämnda villkor. De fem åren böra således tillgodoföras Hesselén.

Förutom sagda år har Hesselén att räkna tiden för sin ordinarie an-
ställning dels vid folkskoleseminarium och dels vid allmänt läroverk, och
jag finner därför, lika med öfverstyrelsen, att han bör få åtnjuta aflöning
i tredje lönegraden från och med år 1912.

Vid hvad jag nu beträffande Hesselén anført kunde visserligen den
erinran göras, att Hesseléns extra tjänstgöring ej i likhet med Ahlgrens
och Lindgrens fullgjorts vid staten tillhörig undervisningsanstalt. Det
synes mig dock uppenbart, att detta förhållande i nu förevarande hän-
seende saknar betydelse.

Utskottets
yttrande.

På grund af hvad i statsrådsprotokollet till stöd för framställningen
anføres anser sig utskottet böra tillstyrka, att den föreslagna lönetursrätten
varder Hesselén beviljad, därvid utskottet emellertid vill uttala sin fulla
anslutning till hvad öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk anført
därom, att efter numera tilländalupen öfvergångstid mellan den gamla och
den nya organisationen det i regeln icke borde ifrågasättas, att någon
lärare finge tillgodoräkna sig tjänstgöring såsom extra ordinarie lärare
förrän året näst efter det dispens till ordinarie tjänst meddelats samt
endast i fråga om tid före utgången af år 1904 äfvensom att endast tjänst-
göring vid läroanstalter med lönetursrätt därvid i regeln borde komma i
betraktande.

Under uttalande häraf får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala August Hesselén må från och med 1912 års ingång åtnjuta aflöning i tredje lönegraden.

Stockholm den 21 april 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
